

Доброго дня! Тема уроку. ПАРАЛЕЛЬНІ ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ ДАВАЛЬНОГО ВІДМІНКА (-ОВІ, -ЕВІ, -ЄВІ); ІМЕННИКІВ ЗНАХІДНОГО ВІДМІНКА; ІМЕННИКІВ МІСЦЕВОГО ВІДМІНКА ОДНИНИ; ІМЕННИКІВ ОРУДНОГО ВІДМІНКА МНОЖИНИ

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:

moshev2020@icloud.com

ЗМІСТ УРОКУ

- **Перегляньте відеоурок. Паралельні закінчення іменників**

<https://www.youtube.com/watch?v=GxImmkpYOZU>

Технологія «Камінь спотикання»

► Запишіть речення, розкриваючи дужки, визначте відмінок цих іменників, зосередивши увагу на їх закінченнях.

1. Дарованому (*кінь*) в зуби не заглядають. 2. Лихо (*вовк*) — зачинили його межі вівці. 3. Всякому (*овоч*) свій час. 4. Хто (*вітер*) служить, тому димом платять. 5. Дай (*серце*) волю, заведе в неволю. 6. Чого не може громада, того й (*козак*) зась. 7. Незваному (*гість*) місце за дверима.

► Зверніть увагу, чи відбулися зміни (*чергування*) в новоутворених формах іменників? Які саме?

► Поміркуйте, чи можна об'єднати ці речення під однією рубрикою. Як ви б її назвали?

Лінгвістичне спостереження

► Прочитайте текст, з'ясуйте його стильову приналежність. Випишіть іменники II відміни, визначте відмінок і групу. Які емоції викликає у вас текст? Яку роль відіграють у ньому іменники?

Яка хвилина!.. Уявіть собі, тітко, що наші батьки і брати пішли в похід. Але не на приказ царя і за царя, а за Україну, за її визволення. Борються, як боролися предки, *побіджують*. І от уже Бог дав, що остаточно *побіда* за нами. Уявіть собі, тітусю, ми *побідили*, Україна вільна! І нема вже ні чужих *регіментарів* у нас, ні московських *воєводів*, ні цар нам не пан, ні король, ні хан — гетьман заправляє нашою країною — наш український гетьман! І ось він на сивому коні в'їжджає з полів бою в золотоверхий Київ. Дзвони грають, сурми сурмлять на валах тої твердині, що цар нашими руками будував, із гармат палять, народ хвилюється, як море. Всі очі радісно горять, груди воля розпирає: Осанна! Осанна! Дівчата квіти під ноги сиплють, малинові *хоругви* лопотять, як птиці, що крила широко розпустили, бо вже вилетіли із кліток. Осанна! Осанна! Осанна! (*Марко Вовчок*)

► Поміркуйте, з якою метою автор використовує в тексті виділені слова. Чи можна вважити їх помилками?

► З'ясуйте значення підкреслених слів. За потреби скористайтесь тлумачним словником.

Лінгвістичне дослідження

► Виписані із попередньої вправи іменники на позначення осіб поставте у Д. в. і М. в., підкресліть закінчення. Дослідіть, чи можуть ці іменники мати паралельні закінчення. Які саме? (*Батьку — батькові, брату — братові* тощо)

Аналіз таблиці

Особливості закінчень іменників II відміни

Відмінок	Закінчення	Приклади
Давальний <i>відмінок</i> <i>однини</i>	а) закінчення <i>-ові, -еві, -єві</i> мають іменники чол. роду твердої, м'якої і мішаної груп;	<i>Будинкові — будинку, ректорові — ректору, журавлеві — журавлю, добродієві — добродію</i>
	б) ці ж іменники приймають і закінчення <i>-у (-ю)</i> : <i>будинку, відмінку, директору</i> й т. д.	
	в) паралельні закінчення <i>-ові</i> та <i>-у</i> мають також іменники с. р. із суфіксом <i>-к-</i> , що означають малі істоти	<i>дитяткові — дитятку, теляткові — телятку, ягняткові — ягнятку.</i>
Увага! Коли в тексті зустрічається поряд кілька іменників чол. роду у формі давального відмінка однини, то для уникнення одноманітних відмінкових закінчень слід спочатку вживати закінчення <i>-ові, -еві (-єві)</i> , а тоді — <i>-у (-ю)</i> : <i>Симоненкові Василю Андрійовичу, Леонідові Миколайовичу Іваненку, добродієві бригадиру</i>		
Місцевий <i>відмінок</i> <i>однини</i>	Закінчення <i>-ові, -еві, -єві</i> а) іменники ч. р., що означають істоти	<i>при батькові, на братові, при вчителєві, на конєві, на носієві</i>
	б) іменники с. р. твердої групи із суфіксом <i>-к-</i> (назви істот)	<i>на дитяткові, на теляткові, на хлоп'яткові</i>
	а) іменники ч. та с. р. із суф. <i>-к-, -ак, -ик-, -ок-, -к (о)</i> , що означають неістоти мають закінчення <i>-у</i> , а також паралельні форми з <i>-ові</i> тощо;	<i>у будинку — у будинкові., у війську — у військові, на літаку — на літакові, на ліжку — на ліжкові</i>

Увага! Закінчення -у тут уживається рідше, щоб не призвести до сплутування Д. в. з Р. в. (<i>слава народу</i>) або кличним (<i>батьку, сину</i>)		
Увага! Із прийменником по можуть уживатися паралельні закінчення -у (-ю) та -і (-ї): <i>по Дніпру — по Дніпрі, по місту — по місті, по селу — по селі</i> ; для позначення часу вживається тільки закінчення -і: <i>по обіді, по закінченні</i>		
Знахідний відмінок однини	а) паралельні закінчення однакові з Н. в і Р. в. в (характерне для назв неістот невеликого розміру)	<i>олівець — олівця зошит — зошита дуб — дуба</i>
	б) паралельні закінчення у формі множини (характерне для назв тварин)	<i>пасу коней — коні</i>
Орудний відмінок множини	а) закінчення -ами, -ями, -ми мають іменники ч. та с. р.	<i>берегами, робітниками, обличчями, полями</i>
	б) закінчення -ми (паралельно з формами на -ами, -ями) мають іменники ч. та с. р.	<i>кіньми — конями, чобітьми — чоботями, чоботами, крильми — крилами</i>
Увага! Іменники середн. роду <i>око, плече</i> мають в орудному відмінку множини закінчення <i>има</i> : <i>очима, плечима</i>		

Самостійна робота

► Запишіть прислів'я і приказки. Випишіть іменники II відміни, визначте їх відмінок, поясніть відмінкові закінчення.

1. Без сокири не тесляр — без голки не кравець. 2. Діло майстра величає. 3. Добре тому ковал., що на обидві руки кує. 4. Не дивись на чоловік., а на його діло. 5. По роботі пізнати майстра. 6. Працює, як чорний віл. 7. Робота не вовк, в ліс не втече. 8. Де господар добре робить, там і поле буйно родить. 9. Хто коня годує, той дома ночує.

Умотивований вибір форми слова (робота в групах)

► Запишіть слова у формі давального та місцевого відмінків однини, підкресліть ті, що мають паралельні закінчення.

1) Директор, *Київ*, ягнятко, (при) вчитель, (у) ліжка, (на) лід, (на) кінь, село, роздоріжжя, немовлятко, (у) гурток, (на) держак, (на) поверх, (при) *батько*.

2) Дуб, *син*, місто, (у) сік, (у) центр, (на) шлях, майстер, студент, (при) іменник, (при) Володимир, гвинт, пухир, (на) олівець, слухач, буквар.

3) *Дитятко*, (на) робітник, *Львів*, (у) рів, (у) мішок, (на) літак, (на) *шлях*, (у) *слові*, велетень, борошно, скляр, ягнятко, острів, плече.

► З виділеними словами складіть речення.

Критична оцінка правильності утворених словосполучень

► Визначте, чи є серед поданих словосполучень неправильно утворені: *очі́ма*, *плечі́ма*, *уши́ма* (і *вухами*). Доведіть свою думку.

Рефлексія

Чого навчив мене сьогоднішній урок? ·

Чи завжди ми задумуємось над вибором форми слова? ·

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ (НА ВИБІР)

Виконати вправу за підручником.